

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,

ahova a lap szétküldésére vonat-
: kozó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
: tések és hirdetési díjak küldendők. ::

A városok.

Az első várost testvér-gyilkos építette s vér tapad a városok köveihez ma is. Minden nagyobb építkezés ember-halállal jár s a le- hulló állványok, összedülő falak itt is, ott is agyonnyomnak egy pár szerencsétlen munkást. És mégsem ez a kiomló vér a legnagyobb áldozat, amit a városok fejlődése követel. Nagyobb ennél az állandó elvérzés és elnépesedés, amit a néptömegnek a városba való tódulása okoz és még ennél is nagyobb az a veszedelem, mely a városok lakóit állandóan fenyegeti.

A város gazdagságot, kulturát, kényelmet ad lakóinak, de mindezekért cserébe testök és lelkök épségét követeli.

A városok a nemzetek temetői, de egyszer- mind hatalmoknak az alapjai is. Amint hogy a Nimród birodalmának a kezdete is Babel, Erech, Akkád és Kálnéh város volt a Sineár földjén.

Ezek voltak az első városok és nagyobbak voltak, mint a mai London, Páris, Berlin és a többi világvárosok.

Nagyobbak voltak és mégis eltűntek a földnek színéről, valamint hogy eltűnt velök a nép is, mely falait építette.

A pharaók óriási emlékműveit véres ho- mokkal hordja be a számum. Babylonia és Assyria földje ma kopár pusztaság, hol a beomlott csatornák partjain, az úttalan siva- tagokon, a mértföldekre terjedő posványok közt félve lopja életét a kóbor beduin. A romok közt szél süvölt és vadállat tanyáz.

Mesébe illő csodás kép, amit erről az el- pusztult világról, tudományos kutatások vilá- gáról a történelem rajzol.

A Tigris és Eufrátes völgye, ez a ma mo- csaras, néptelen sivatag, valóságos paradicsom.

Áradás és aszály ismeretlenek. Mint ma a Pó völgyét, vagy Hollandiát ezer, meg ezer csa- torna szeldeli. — A messze előhaladott mező- gazdasági kultúra sokszoros terméssel kamatoz- tatja a természet őserőit. Még hatalmasabb és gazdagabb az ipar és a kereskedelem. Kifejlő- dött, művelt, erős az állam. Nagy népes városok mindenütt.

Nagyszabású a keret és ehez méltó a tár- sadalmi és állami élet. Óriási néptömeg tolong a fényes utcákon s hullámszik a templomok és könyvtárak, mulatóhelyek kapuin. S midőn a távoli tartományokat leigázó nagy hódítók diadalmenetében részt veszen, vagy a királyi paloták körül ácsorog, vagy a híres függő kertekben s a terített asztalok körül lakomázik. dőzsöl és élvezetet hajhász: akárcsak a mai világvárosok lakóit látnók.

Ugyanaz a lázas sietség, ugyanaz a pénz- és élvezet hajhászás, ugyanaz a haladás, fényűzés és ugyanaz az erkölcsi romlottság és túlfino- modott civilizáció és ugyanaz a vég.

Ennek a túlfinomodott és erkölcstelen vi- lágunk volt ellentéte a sivatag, amelyben akkor a szabad nomád-törzsek kóboroltak. Egyszerű pásztorkodó, később földműves népek s ezek között a zsidó nép. Az ő prófétái voltak azok, akik felismerték és előre megjósolták ezt a városi veszedelmet. „Az Úr felemeli kezét észak ellen és elveszti Assyriát. Elpusztítja Nivinét és olyanná teszi, mint a pusztaságot“. (Sof. 2. 18.) „Fegyver leszen a kháldeusokon és Babylóniak lakóin és az ő fejedelmien és az ő bölcsein“, — hirdeti Jeremiás. „Száradság leszen az ő vizein és elszáradnak. Azért lakoznak ott a fenevadak... és soha azt többé nem lakják“.

Ezek a jóslatok csodálatosan beteljesedtek. Ezek a jóslatok a mai nagy városoknak is szólanak.

Vándor.

A sárospataki veszedelem.¹

A sárospatakiaknak mostanában nagyon fáj a debreceniek feje. Aggódnak a testvér főiskola sorsán és sehogysem tartják kívánatosnak, hogy az állami egyetemmel fejlődjen át. Veszedelmet látnak ebben mind magára a magyar református egyházra, mind különösből a sárospataki főiskolára nézve és azon véleményüknek adnak kifejezést, hogy sokkal jobb lett volna az egyetemes egyház támogatásával Debrecenben felekezeti egyetemet állítani.

Késő bánat. Amikor ott volt előttök és meg lehetett volna csinálni, akkor huzódoztak tőle, sőt épen elleneztek. Még a Bocskay emlék-alap ügyének tárgyalásánál se nagyon értették át, hogy a debreceni iskola nem valami idegen iskola s a debreceni református egyetem megvalósítása egyetemes érdek. Most már megvan a helyesebb belátás, de mit használ? A magyar református egyháznak nincsen elég ereje arra, hogy a felekezeti egyetem fentartására szükséges összeget előteremtse. Pedig csak így lehetne az állami egyetem tervét kiparírozni. Az állam egyelőre két millió koronát vett fel költségvetésében erre a célra. Ez összegből fedeztetnének az építkezési költségek annuitásai, a fentartásra pedig körülbelül 800.000 korona fordítatnék.

Ez összeget kellene az egyetemes református egyháznak előteremtenei vagy általában annak elvállalása tárgyában nyilatkozni. Amint a patakiak is jól tudják, a debreceni főiskola ügye a konvent elébe terjesztetett. Nemesak az E. T. 8. §-a miatt, hanem főleg azon célból, hogy ehhez a nagyfentosságú dologhoz a közegyház is hozzá szólhasson.

Meg van tehát a mód és lehetőség, hogy az egyetemes egyház, ha akarja, megtarthassa a debreceni főiskolát és megcsinálhassa a református egyetemet.

Addig is azonban úgy kell elszámolnunk e kérdéssel, ahogy áll s ahogy most a debreceni főiskola ügye áll, úgy áll, hogy állami egyetem lesz belőle.

S íme ez az, amit a sárospatakiak magokra nézve is veszedelemnek tartanak. De ez tévedés.

¹ A sárospataki jogakadémia tanárkara Előterjesztés cím alatt egy 19 lapra terjedő munkálatot küldött szét. Ez az előterjesztés elsősorban az egyetemek és a vidéki jogakadémiák dolgaival foglalkozik, azután a debreceni egyetem kérdését tárgyalja, végül 8 pontban bizonyos javaslatokat tesz a sárospataki jogakadémia jövőjének biztosítására nézve.

Szerk.

A debreceni állami egyetem a református theol. fakultással nagy közjogi vívmány és a bevett vallásfelekezetek egyenjogúságának kézzel fogható bizonyossága. Megfelel a mostani helyzetnek, az államhoz való tényleges viszonyunknak. Elvi tekintetben tehát ellene nem lehet kifogás, gyakorlati tekintetben pedig úgy az államra, mint különösen a magyarságra nézve előnyös megoldás. Az pedig minden kétség felett áll, hogy ez az egyetem a sárospataki főiskolára nézve nem jelent hátrányt. A sárospataki főiskola maga csak nyer azáltal, hogy leghatalmasabb versenytársa mellőle elmarad. Eddig Debrecen volt az első főiskolánk, ezután Sárospatak lesz az s ezt a helyzetet a kerület és az iskola vezető embereinek ki is kell használniok.

De nem úgy, mint az Előterjesztés tudós szerkesztői és a sárospataki jogakadémia tanárai teszik.

Ők felismerik, hogy a vidéki jogakadémiák elnéptelenedését a kötelező doktori vizsgálat és az egyetemi szabadosság okozzák. Azonban következtelenül nem ez ellen indítanak akciót, hanem Debrecen ellen fordulnak.

Munkálatuk első része, mely ezzel a kérdéssel foglalkozik, nyomon járó alapos fejtegetés. Emellett pedig valóságos igazolása a tiszántúli egyházkerület vezetőinek, akik a helyzetről tájékozódva, az egyedül lehetséges útra, az egyetemmé fejlesztés útjára léptek. Nem hibáztatni kell őket, hanem elismerni, hogy okosan és bölcsen cselekedtek.

De térjünk vissza a sárospataki veszedelemre. A sárospataki jogakadémia tanárkara konstataálta, hogy a vidéki jogakadémiáknak nincs jövője. El kell néptelenedniök. Elnéptelenedik és elsorvad a sárospataki jogakadémia is. Ez pedig veszedelmet jelent az ottani theolog. akadémiára nézve is.

Hogy ez a veszedelem elkerültessék, 8 pontok alatt néminemű javaslatokkal próbálkozik a jogakadémiai tanárkar. E javaslatok lényege az, hogy adjon a kerület az akadémiának több jogot — képviselő — az igazgató-tanácsban és bocsásson a rendelkezésére évi 1500—2000 koronát.

Őszintén óhajtjuk, hogy ezek a kérések teljesedésbe menjenek, de azt kérdezzük, hogy egy 50 koronás pályadíj kitűzése, egy 10 úri jogászra számított internátus építése, 300—500 koronás járulékok rendszeresítése, kollokució elengedése képesek ellensúlyozni az országos veszedelmet és elég lesznek-e ahhoz, hogy a kötelező doktorátus és az egyetemek hatása

ellensúlyoztassék és a nagy országos veszedelem elkerültessék ?

Szerintünk nem.

A jogakadémiai tanárok jól distingválnak, igazságtalanul alkalmaznak és hibásan védekeznek. A nagyszabású helyzethez és igényekhez képest keveset kérnek s azt is, amit kérnek, a magok révén kérik és a theologiai akadémia szükségleteivel és igényeivel teljességgel el nem számolnak.

Munkálatuknak ez az egyik fő hibája. A másik az, hogy a fától nem látják az erdőt. Ők csak a magok baját látják és jogakadémia érdeket éreznek. A sárospataki jogakadémia fentartása azonban, eltekintve az iskola jeles tanáraitól és az eltekinteni valóktól, nem a legfőbb cél, nem a legelső egyetemes érdek, még csak nem is tisztán érdekel. A sárospataki főgimnázium és theol. akadémia virágzása azonban már minden reformátust és magyar embert egyformán érdekel. Ha tehát ez az iskola az újabb fejlemények által fenyegetve érzi magát, illő, hogy nemcsak szakonként, hanem együttesen is megmozduljon és mentse, ami menthető. Mentse a sárospataki híres iskolát, mentse, ha másképp nem lehet, az jogakadémia feláldozásával is. Mert ezzel a lehetőséggel is számot kell vetni. 50–60 hallgatóért fentartani a jogakadémiát 40–50,000 korona költséggel, nem fizeti ki magát.

Ha azonban ez a fentartás és fejlesztés holmi apró jogok megadásával és egy-két ezer korona évi teher átvállalásával biztosítható s a theol. akadémiának nincsenek kielégítetlen szükségletei: egy percig sem szabad habozni a kerületnek és meg kell adni a kért kétezer koronát, sőt még azonfelül sok ezreket is és el kell háritani a veszedelmet.

A debreceni egyetem dolgát azonban ki kell kapcsolni ebből a mentési akcióból. A debreceni főiskola egyetemmé fejlődése Sárospatakra nem veszedelem; vagy tán az is veszedelem, hogy immár Sárospatak lesz az egyetemes egyház első iskolája ?

A legújabb emberfaj.

Gárdonyi Géza említi egy helyütt, hogy, egy külön emberfaj keletkezik ma holnap: a *kövi emberek*, akiknek élete helye a kő. Mint némely bogaraknak, amelyek a mezei és erdei kövek alatt tanyáznak! "Hogy a mi vérbeli írónk mit ért ezen „kövi emberek” kifejezés alatt, arról felesleges hosszasan beszélnünk. Kövi emberek a nagyvárosi bérházak, bérpaloták lakói. Hiszen magunk is láthatjuk, hogy a

megélhetés ezernyi gondja s közművelődési viszonyaink a nagyvárosok falai közé sodorják a vidéki lakosság számbavehető nagy hányadát.

Hivatásos írónk, mint az élet jelenségeinek legnagyobb megfigyelői, már régen észrevették, hogy a nagyvárosi és a falusi ember észjárása, gondolkozása között óriási úr kezd tátongani. Molnár Ferenc az egekig magasztalja a kövi emberek hibáit és erényeit: Gárdonyi Géza azonban néha-néha végig suhint felettük az alanyi kritika göresös ostorával. („Az utolsó Tekintetes úr” című munkájában például meglehetősen túlozva, azon vallomást adja az öreg Tekintetes úr szájába, hogy a főváros nem egyéb, mint egy óriási kőhalmaz, tele gazemberekkel.)

Mi református lelkészek, ámbár a mi rokonszenvünk is inkább a puritán erkölcsű falusi magyarok felé gravitál, nem osztjuk egészen a Gárdonyi nézetét. Hiszen honnan kerülnek elő nagyrészt ezek a kövi emberek? A mi egyszerű falvainkból, kisebb városainkból. Ezek a kövi emberek a mi magyar véreink, testvéreink. Elűzte őket a szegénység, a nyomorúság ezekből az akáclobos falvakból, apróbb városokból. Kövi emberekké lettek a fehérre meszelt falusi házikók egykori lakói.

Mikor néha-néha Temesváron végig sétálok, megszólal itt-ott a bérkaszárnnyak alatt egy-egy ismerős hang:

— Jöjjön be tiszteletes úr!

— Mivel foglalkozik itt kigyelmed? — kérdem az én városra került híveimtől.

— Házmaster vagyok a nagyságos ügyvéd úrnál.

Kövi emberekké lesznek az én híveim is, sóhajtok magamban. De nemcsak az én híveim, hanem más lelkésztársam is.

Még néhány évvel ezelőtt egy pár pillanat kellett ahhoz, hogy Debrecen alatt végig rohogjon a vonat. Ma már egy pár fertály órára van szükség ehhez az úthoz, mert ma holnap Hajdúhadházig ér a város.

Tekintetes, nemes, nemzeti és vitéz Rákóczy Dániel bíró uram síremléke körül, a Kossuth-utcai temető tájékán, rövid idő alatt egész paloták fognak emelkedni. Beválik, beteljesedik itt is a Kisfaludy Károly jóslata, melyszerint a holtak porai összevegyülnek a vakoló kanalak malterjével. A Bugyi Sándor unokája köcsögkalapban fog járni. Kövi ember lesz a híres „debreceni talyigás és helyes pógár” késő ivadéka.

Negyvennyolcban csak a nemesség szűnt meg. A huszadik században azonban a régi pátriarkhális idők maradványai teljesen el fognak tűnni a magyar társadalmi élet színpadáról. A híres magyar dzsentrik, az egykori civisek késő nemzedékét ott fogja feltalálni az utókor abban a legújabb emberfajban, a kövi emberek között. Hiszen lassanként bennünket is kövi emberekké avat a végzet. Éppen ezért kellene a társadalomnak már is más szemekkel nézni ezt a legújabb emberfajt. Mert szomorú dolog ugyan, de ki kell mondanunk, hogy ezzel a legújabb emberfajjal ma még sem az állam, sem az egyház nem törődik komolyan.

Atheismussal, anarchiára való hajlandósággal vádolják sokan s vádoljuk mi is sokszor ezeket a kövi embereket. Hát az bizonyos, hogy ezek a négy fal között élő szegény emberek egészen más világnézet-

nek hódolnak, mint az Isten szabad ege alatt felnőtt emberek. Ez azonban nem esoda. Hiszen már gyermekkorukban is más viszonyok között élnek, mint például a falusi gyermekek. Éppen Pesten történt nem régen, hogy egy nagyobb irótársaság vitatni kezdte egyik kávéház törzsasztalánál, hogy hol születnek az igazi zsenik? Kiderült, hogy éppen abban az illusztris társaságban egyetlenegy nagyvárosi született sem volt.

A nagyvárosi ember elmaradt bugrisnak. „baleknek” tartja a falusi embert. Ez a módfelett való lesajnálás is azt mutatja, hogy a falusi embernek még szíve van a barátságához, a kölesönadáshoz. A kövi ember másként gondolkodik. Nem hiába ott éli világát a kövek között, lassanként a szíve is megkövesedik.

Nincs is aztán az emberiségnek, illetőleg a mai társadalomnak egy-egy nagyobb vétéke, mint az, hogy ezekkel a megkövesedett, eldurvult szivekkel, a jelenkor kövi embereivel komolyan foglalkozni nem akar. A történelemnek külön szakosztályokat szentelünk ugyan a Tudományos Akadémián s mégis úgy látszik, hogy senkinek sem akar eszébe jutni, hogy ezek az egyre szaporodó kövi emberek beszólnak itten-ottan a világtörténelem folyásába s egy-egy hatalmas forradalommal megmozgatva a földteke legnagyobb metropolisait, új ösvényeket szantanak az emberi művelődés barázdáin.

Sőt beszéljünk csak kérem magyarul. Miért félnek nálunk némelyek ezidőszert az általános, egyenlő, titkos választójogtól, miért látnak némelyek „mumust” a népjogok megadásában? Félnak, sokan félnek ezektől a testileg, lelkileg elhanyagolt kövi emberektől.

A modern államoknak éppen ez a legnagyobb hibája, hogy azt a legújabb emberfajt nem tudja magához édesgetni. Pedig az államnak éppen ezekkel a kövi emberekkel szemben nem volna szabad mostoha bánásmódot tanúsítani, nem volna szabad velök szemben olyan szűkmarkúnak lenni. Nem elég ám itt-ott korszerű munkáslakásokat építtetni, hanem foglalkozni kellene ezeknek a magukra hagyatott embereknek a lelki életével, jó erkölcsökben való nevelésével is. A társadalom valósággal vérbosszúnak teszi ki magát akkor, amikor ezeknek a szegény nagyvárosi embereknek a lelki életével mit sem törődik.

Gondoljunk csak el, hogy miféle nevelésben részesül a kövi ember gyermeke. A családfő napi munkája miatt, reggeltől estig távol van a háztól. A családanya szintén dolgozik egész napon át. Hiába, ezt már így hozza magával a modern kultúra. Ma már mindenféle szükség van a női kezek munkájára is. Az iskolában egy-egy drágasági pótlékokat nélkülöző, nekikeseredett szegény tanító vergődik a kövi emberek gyermekeivel. Micsoda nevelés ez aztán?! Siralomházzá lesz az ilyen iskola. Mert nincs valami szomorúbb dolog a világon, mint a kedélytelen tanító munkája. Nincs valami kínosabb, mint egy sivár lelkű, az evangéliom örök igazságait csak „muszájból” hirdető, testileg, lelkileg leszegényedett papnak vallástanítási magyarázatait, előadásait, predikációit hallgatni. (Ezért mondja talán a szegény emberek által használatos Bálint-féle Álmoskönyv: Papot hallgatni, unalom.)

A kövi embereknek ilyen léleknélküli szellemi élvezeteken kell keresztül esni. Nem is igen törődnek aztán ezek az emberek a lelkiekkel. A kövi emberek gyermekei között ne is igen keressük aztán kint az életben azokat a kiváló, ideális lelkű nagy embereket. Óh bizony a Mikszáth Kálmánok, a Gárdonyi Gézák, Rákosi Viktorok nem igen találhatók a kövi emberek gyermekei között. A jelenkor Sobri Jóskái, szakképzelt betörői, notórius gonoszlevői fájdalom! itt látnak napvilágot a legtohibb esetben, ennek a legújabb emberfajnak a szülőttei között. És milyen szomorú dolog, hogy a modern ember, aki a legnagyobb gyorsasággal és pontossággal képes kiválasztani az aranyat a szikla törmelékei közül, a legnagyobb részvétlenséggel képes elnézni, hogy az emberi lélek mimódon pusztul el a bérkaszárnyák, a munkáslakások kövei között.

A modern társadalom eme részvétlensége egy esepet sem vall krisztusi lélekre. Az ilyen kultúra legfeljebb, a néppárt szavaival élve, érdemi meg a „keresztényen, illetőleg keresztény kultúra” elnevezést. Nem kell esudálcsozni rajta, hogy ezek a szegény kövi emberek úgy el vannak keseredve. Hiszen borzasztó helyzet az, amikor hit nélkül, reménység nélkül kell végig élni az embernek ezen a világon néhány évtizedet. És azt se higye ám senki, hogy ha a református egyház, illetőleg a protestantizmus nehéz anyagi helyzete miatt nem rendelkezik elég erővel a nagyvárosi szegények valláserkölesi életének fokozására, majd akkor az egyedül idvezítő római kath. egyház gondot visel reájuk s hívei közé hódítja a kövi embereket. A kövek között, a nagyvárosi bérkaszárnyák árnyékában felnőtt halandónak nem igen ad vigaszt a katolikus egyház az ő mesterséges ceremóniáival.

A kövi emberrel kissé bajos dolog elhitetni, hogy azok az élettelen, kőből faragott s vászonra festett szentek üdvösséget adhatnak az ő lelkének. Látnak ők élettelen követ eleget a bérpaloták falai között, közel élnek a piktör urakhoz is, rájuk nézve azokkal az aranyos glóriájú művészi alkotásokkal semmi néven nevezendő lelkihatást gyakorolni nem lehet. A kőszentekkel ők is olyan formán vannak, mint a durva lelkű, vallást és kegyeletet nem ismerő atyafi, aki Petőfi Sándornak egyik leíró költeményében tarisznyát akasztott az útszéli szent nyakába.

A búzatáblák mellett, a kaszálók mentén még bizonyos vallásos erővel hatnak az ájtatos emberre ezek az útszéli szentek, a nagyvárosokban azonban már nem így van. Azt már én is olvastam, hogy Leveleken meg Máriapócs tájékán az akácfák lombjai között megjelent a Boldogságos Szűz Mária, de azt még nem olvastam, hogy Pesten például a Rákóczi-vagy Röck Szilárd-utcában hasonló eset történt volna. Ugy látszik, hogy a katolikus vallásnak ebben a tekintetben kissé agrár ize van. (Főpapjaik talán ezért is irtóznak annyira a szekularizációtól.)

Ha ezeket meggondoljuk, igazán sajnálnunk lehet a katolicizmust, hogy mindezeket be nem látja. A világvárosokban lakó híveit valósággal a hitlenségbe hajlja a katolikus egyház azok miatt a középkori szokások, ceremóniák miatt. Mert igaz ugyan, hogy olyan hatalmi szervezettel egyetlenegy egyház sincsen körülveve, mint a katolikus egyház, de azt sem szabad elfelejteni, hogy a kövi emberek,

ezen a kenyere és jogot kereső nagyvárosi lelkek porrá zúzzák lassanként a katolicizmus bástyáit a világ valamennyi metropolisában. Párisban már meg volt a nagy robbanás, Lisszabon, Madrid most vannak a nap alatt... Nálunk is furesza szellők fujdogálnak... Én nem szeretek a mások írásainak, csacska beszédeinek felülni, de a saját szememmel látom, hogy itt például a szomszédban, Temesváron egyik katolikus templom csaknem a másikat éri ugyan, szóval itt a katolicizmus óriási hatalomra tett szert, a kávéházakban azonban ma már egy findza feketét is alig lehet meginni anélkül, hogy az ember könyöke a „Világba” ne ütközzék.

Bizony egy kis reformáció, egy kis evangéliumi szellő nem ártana a vatikánnak, mert éppen a világ nagy metropolisáiban élő angol s amerikai munkássereg példája is azt bizonyítja, hogy az evangéliom mégis csak evangéliom marad a kövek között is. Az evangéliom csodás ereje meglágyítja, felmelegíti a kövi emberek lelkét, ezeket az eldurvult, megkövesedett szíveket is. Ez is azt mutatja, hogy a mi evangéliumi vallásunk nem egyéb, mint a jövő vallása.

Idők múltával meg fogja ezt érezni a magyar társadalom is. De ez még a jövő zenéje. Várjunk még egy kicsit. Amint Krisztus mondja a kánai menyegzőben: „Nem jött még el az én óráim”. Mikor a magyar állam az evangéliom szolgáitól még a félárú vasúti jegyet is sajnálja, addig a kövi emberek rendszeresebb evangéliomszerű neveléséről nem is beszélhetünk.

Amerika földjén régóta szabadjeggyel utaznak az Úr szolgálói. Hiába, az élelmes angolnak több esze van. Ők már régen észrevették azt, hogy a modern közlekedési eszközök könnyedén hordják szét az ősi falvak, városok népét. Adnak hát az Úr szolgálóinak szabadjegyet, hogy hadd menjenek a nép után, a nagy metropolisok felhőkarcosai közé, a bányák, a gyárak, a telepek tájékára. Nálunk ebben a tekintetben még a régi jó táblabírák korszakában élünk. A református pap nálunk még olyan otthon ülő magyarként szerepel némely emberek képzetében, mint a Csokonai kálomista papja, aki jó bort tartott a pincéjében s aztán ott rejtegette a csapat a parókán, hogy a jövő-menő „kilóduló” jó komákat néhanapján jól tartsa egy kis karcossal, meg egy kis muskotály dohánnal.

Mi még álmodni sem merészelünk a papok vasúti szabadjeggyéről. Nálunk előbbre való dolog a telekkönyv, az adófékönyv, a rédia, a passzus, a választók névjegyzéke, az apaállatok beszerzéséről való lajstrom, a községi háztartás ellenőrzése, mint az evangéliomszerű nevelés. Vasúti kedvezmények dolgában nálunk előljárnak a világi közigazgatás főmatadorjai, azután jövőnk — ha ugyan jövőnk! — mi, az evangéliom szolgálói. Az idők jelei, fájdalom! azt mutatják, hogy mi reánk csak akkor kerül majd sor, amikor ez a legújabb emberfaj, ezek az egyre szaporodó kövi emberek többé se Istent, se embert nem ismerve, vérbosszút esküsznek a társadalom ellen.

Nem tehetünk róla, magyarok vagyunk. Nem rendelkezünk prófétai tehetséggel. De addig is, míg a magyar állam felismeri azt a nagy igazságot, hogy a kövi emberek vallásérköcsi nevelése az államnak és a társadalomnak legelső rangú érdeke, végezzük

kötelességünket. Hiszen ez a gyarló, bűnös világ néha napján bennünket az evangéliom szolgáit is csak ilyen-amolyan ábrándoknak élő, ügyefogyott embereknek tart; becsüljük hát meg ezt a legújabb emberfajt, a mi ügyefogyott testvéreinket. Szerény viszonyaink, körülményeink között is igyekezzünk őket meggyőzni arról, hogy él az Isten, az elhagyottak, ügyefogyottak pártfogója. Ne feledjük el soha azt a papszenteléskor mondandó strófát:

„Oh Szentlélek! hívek böles tanítója,
Kinél van a tökéletes tudomány,
Ügyfogyottak hű pártfogója,
Kitől száll alá a jó adomány!”

A kövi embereket, akik között valódi kötörés számba megy a vallásos élet felébresztése is, igyekezzünk megnyerni az ügyefogyottak hű pártfogójának, az igaz Istennek hívei közé.

Baráth Imre.

A fővárosi pedagógiai szeminárium.

Nagy jelentőségű tanügyi intézmény nyílt meg a fentírt cím alatt folyó hó első napján Budapesten. Az új intézmény feladata — a közrebocsátott ismertetés szerint — módot és eszközt nyújtani a fővárosi tanítóknak a magok továbbképzésére, általános és szakképzettségök gyarapítására, a tudományos és paedagógiai munkával való behatóbb foglalkozásra, hogy így a mai rohamosan haladó időben az iskola az élet jogos kivánalmaitól hátra ne maradjon.

A szeminárium munkássága négy fő csoportba foglalható.

1. *Tanfolyamokat* tart fenn. És pedig első sorban állandó tanfolyamot a fővárosi kezdő tanítók számára, melynek célja az ifjú tanítót bevezetni az iskolai munkába; megismertetni a fővárosi iskolával s annak speciális követelményeivel; kiegészíteni s bővíteni a tanítóképzőben szerzett ismereteit; alkalmat és ösztönzést adni a további önképzésre.

E mellett időleges tudományos előadásokat rendez elismert szakférfiak vezetése alatt a tanító tudományos ismeretei ébrentartására s bővítésére; továbbá technikai és művészeti tanfolyamokat a megfelelő szakirányú képesítés megszerzésére, így iparos iskolai, gazdasági iskolai tanítóságra, szőlő-, kézimunka-, rajz-, ének-, zenetanításra; sőt munkaköre idegen nyelvi tanfolyamokra is kiterjed.

2. *Laboratóriumokat* tart fent: ezek között a fizikai laboratórium alkalmat nyújt arra, hogy a tanítók azokat a kísérleteket, melyeket tanításuk közben be kell mutatniok, begyakorolhassák. A külön pszichológiai laboratóriumnak a kísérleti pszichológiával behatóbb foglalkozás, a paedagógiai laboratóriumnak pedig a fővárosi iskolák és tanulók tanulmányozása közben szerzett adatok tudományos feldolgozása a célja.

A képzés további eszközei:

3. a *paedagógiai múzeum* és

4. *paedagógiai könyvtár*.

E rövid vázlatos ismertetésből is nyilvánvaló az intézmény nagy jelentősége és messze kiható

fontossága. Tudomásunk szerint Antwerpen az óriási forgalmú belga város állított fel először ily paedagógiai laboratóriumot, mely ma világhírű. Utána Milánó s ennek hatása alatt számos kisebb olasz város követte a kitünő példát. Párizsban egy népiskolával kapcsolatban működik. Székesfevárosunk tanácsa szintén korán felismerte az új intézmény fontosságát és siett azt meghonosítani. Annak élére szerencsés kiválasztással dr. *Weszeley* Ödön egyetemi tanárt állította, aki a modern paedagógiai törekvéseknek nálunk úttörője: akinek vezetése tehát, a mellé sorakozó férfiak munkájával együtt a kiváló intézmény sikeres és áldásos működését biztosítja. A megnyitást maga dr. *Bárczy* István polgármester teljesítette lelkes buzdító beszéddel, akinek az új alkotás létesítésében főfő érdeme van. Városunkból a tanítóképző intézet vett részt üdvözlő iratával a maga nemében páratlan ünnepevényen.

Ismertetésünket annak kijelentésével zárjuk, hogy nagyobb városaink, köztük Debrecen városa sem sokáig nélkülözhetik ezt az új intézményt, ha iskoláikat a korszerű fejlődés egyöntetű haladás vívmányaitól elmaradni nem engedik.

Tanügybarát.

A debreceni egyházmegye véleménye a lelkészi nyugdíjintézeti ügyrend tárgyában.

A 26—27—28—29. §-ok tartalma — a kántorokra vonatkozóan kívül — mind benne van a törvényben (I. I. fej. 2. §. II. fej. 6. §.), itt tehát nincs helye. A 28. §-ban pláne oly betoldás van, mit csak törvényhozás statuálhat.

A 30., 31., 32., 33., 34. §-ok tartalma már megközelíti az ügyrend fogalmát s kisebb módosításokkal elfogadható. Így a 33. §-ban „a naptári évet követő év január havának 15. napjáig” helyett ez teendő: „esetről-esetre”. Mert miért ez íveknek fölterjesztésével hónapokig várni, holott esetről-estre fölterjeszthetők. A fix határidőhöz kötöttség nem lenne előnyére az ügyfolyamatnak.

A 36., 37., 38. §. módosul az előbb mondottak szerint. (L. 21., 22. §-nál.)

A 39. §. módosuljon eként: „az intézeti tagsági jogosultság a rendes hivatalba lépés napjától kezdődik”. Nincs nyugdíjintézet, mely a fölvetelre, vagy belépésre jogosultakat hónapokig vártna a fölvetellel a nélkül, hogy az ily várakozásban töltött szolgálati időt beszámítaná. Kényelmi szempont itt nem lehet döntő, hanem csak a nyugdíjjogosultak érdeke.

A 40. §. egészen törlendő, éppen az iménti oknál fogva.

A 47. és 48. §-ban foglaltaknál abszurdumabbat követelni nem lehet. Hogy valaki, valamelyik nyugdíjintézetbe fizesse a tagsági díjat, holott a nyugdíjintézetnek tagja nem lehet! Nem terjeszkedünk ki részletesen e §-ok rendelkezéseire: hiszen az időszaki sajtóban eléggé megvilágosították e §-ok inhumanus, jogtalan és méltánytalan rendelkezéseit (I. Debr. Prot. Lap 1911. évi 35. sz.). Csak rámutatunk annak kimondhatása végett, hogy éppen lel-

kész nyugdíjintézetnél ilyen rendelkezéseket statuálni hallatlan, érthetetlen, ugyan mit szólana tervező, ha ő rajta próbálnák ki e rendelkezések samaritanusi mivoltát?

A törvény 15. §. d) pontja szerint minősülő lelkész nem lehetvén tag, tagsági díjjal sem róvható meg: ez az igazság. Tehát e §-ok törlendők.

A 49. §. a törzskönyvről rendelkezik; de nem szól arról, hogy inentúl külön törzskönyvet kell vezetni az egyházakról, külön törzskönyvet a tagokról. Pedig az eddigi rendszer tarthatatlan. Az egyházközségek ugyanis nem változnak; de változnak az egyházközségek lelkészei. Nyilvánvaló tehát, hogy együttesen, ugyanazon törzskönyvben, ugyanazon lapokon tartani nyilván egyházközségnek és lelkészeinek dolgait nem célszerű, nem megfelelő. A törzskönyvelés kétfelé választandó már csak a 53. §-ban foglalt azon rendelkezésnél fogva is, hogy „az egyházmegyéből eltávozott tag után az év végén fenmaradó hátralék azon egyházközség lapján tartandó nyilván, melyből a tag eltávozott. Az ugyanazon egyházmegyében állást változtató tag hátraléka saját új törzskönyvi lapjára átvitendő, valamint az állást fentartók hátraléka is a részükre nyitott új lapokra”. Bizonyos, hogy az itteni cifra rendelkezés szerinti eljárást nagyban egyszerűsíti s a pénzkezelő munkáját is könnyíti, világosabbá teszi, ha a törzskönyv kétfelé választatik. Azért külön egyenkénti nyilvántartás létesítendő.

Az 50. §-ba ez teendő: „A törzskönyvek első példányát a végrehajtó-bizottság előadója által, másodpéldányát az egyházmegye pénzkezelője által vezeteti”.

Az 52. §-ba „előadó” helyett „végrehajtó-bizottság” teendő.

Az 54. §. ugyanazt ismétli, amit a törvény 26. §-a már megmond. Nem ide való. Az 55., 56., 57. §. teljességgel nem ügyrendbe valók. Az 59. §. túlhaladott állás. A 61. §. a törvény 7. §-ának azt az intézkedését, amelynél fogva a szerezéskor 65 évet már betöltött tisztviselők, ha belépnek, pótló belépési százalékot fizetnek, azzal pótolja meg, hogy ezt a pótló járulékot 1%-ban határozza meg. Ilyen meg szabást ügyrend nem tehet.

A 64. §. azon rendelkezése, hogy „a kirótt belépési járulék azon az alapon, hogy a tag kisebb javadalmazású állásra ment át, le nem szállítható” — igazságtalan.

Mert ha nagyobb javadalmi állásra megy át a tag, akkor felemelhető, sőt föl is emelik. A 64. §. törlendő.

A 66. §. benne van a törvényben (9. §. második p.), törlendő, a 70-ik szintén (8. §. második p.).

A 73. §-ban foglalt igazságtalan intézkedésre szintén erős hangon mutatott rá az időszaki sajtó (I. Debr. Prot. Lap f. évi 35. sz.). Mi nem terjeszkedhetünk ki részletes föltáráására annak a méltánytalanságnak, mely szerint „állásüresedés esetén úgy a 3½% tagsági díj, mint a 2% fentartói járulék az egyházközségre vetendő ki” (73. §. 3. p.), „azonban az egyházközség jogosult azt a javadalmi idő arányában azoknak járandóságából levonni, kik (pl. mint lelkész, lelkészözvegy, lelkészárva) a lelkészi javadalmat évközben élvezik. Csak bátrak vagyunk kérdezni: mi alapon — persze jogos alapon — kötelez-

hető arra bármely egyházközség is, hogy személyi tagsági díjat fizessen? De meg a fizetési kötelezettség megszűnik a halállal. Úgy tudjuk: az állam ezt a tételt respektálja is. És hát csak a mi nyugdíjintézetünk nem respektálná? Csak mi exequálnánk tagsági díjat még a halál után is? És kiken? Az árvakon, özvegyeken!! S ha özvegy-árva nincs?... Akkor marad az egyház terhe?... Előbbi esetben milyen szívvvel exequálhat az intézet? Utóbbi esetben nem ügyis az intézet javára billen-e a mérleg, mikor egyes leszármazó örökös nemlétében pénz-tára felszabadul minden kötelezettség teljesítése alól? Ne legyen fináncpolitikus a mi nyugdíjintézetünk, hanem humanitárus intézet. Azért e §. 3½% tagsági díjra vonatkozó intézkedése hagyassék ki.

A 74. §. utolsó pontja szintén igazságtalan; így módosuljon „az általa élvezett javadalom után”.

A 75., 78. §-ban az előadó helyett „végrehajtó-bizottság” teendő: a 79. §. utolsó része pedig tör-lendő.

A 82. §. rendelkezése ismét igazságtalan. Mert a járulékok évenként csak november hó 1-én esedékesek. Miféle igazságérzettel lehet akkor 4%-os késedelmi kamatot január hava 1. napjától követelni a befizetés napjáig? Hisz ez valóságos uzsora, követeltek csak november 1-től.

A 83. §-ban „előadó” helyett „végrehajtó-bizottság” teendő.

A 89. §-ban foglalt direktiva fölösleges: a pénz-kezelők ismerik a maguk embereit s elbánnak velök legjobb belátásuk szerint, ha így meg nem köti az üzrend.

A 93. §-ban „főhatóságok”-ról beszél a tervezet: ilyeneket mi nem ismerünk, csak „felsőbb hatóságokat”. Ugyanitt „az egyházmegyei pénzkezelő” helyett a „kongrua kezelő egyházkerületi tisztviselő” teendő.

A 96. §. kimaradjon egészen.

A VIII. fejezet §§-aiban sok olyan okmány követeltetik, amely már egyszer be volt adva a felvételkor s mely a törzskönyvben nyilván van tartva. Miért fölösleges munkával ok nélkül szaporítani valakinek a dolgát?

A 115., 116., 117. és 123. §-ból az „előadó” tör-lendő, s helyette „végrehajtó-bizottság” teendő.

A 130. §. azt mondja, hogy nyugdíjkérelmezés esetén az orvosi vizsgálat költségeit az egyházmegyei pénztár viseli s a törvényes alap nélkül nyugdíjazást kérelmező a tárgyalással járó költségeket megtéríteni tartozik.

Ki mondja azt meg nekünk a tervezőn kívül, hogy az egyházmegyei pénztár mi címen tartozik az országos nyugdíjintézet költségeit hordozni? Senki. De maga a tervező is hasztalan erőlködnekbizonyítani, hogy igenis ez az egyházmegye kötelessége: egyetlen jogérző lelket sem fog meggyőzni állítása alapos voltáról. Az egyházmegyei pénztáraknak különben is megvan a magok terhe. A rovincsolás szükségtelen költségeit készséggel hárítja tervező a nyugdíjintézeti pénztárra: itt meg — ahol egyenesen a szükség parancsol — egyenesen érdektelen félre, az egyházmegyére hárítja a terhet. Ez megengedhetetlen. Csak egy esetben lehetséges, ha tudnillik hivatalból rendeli el az egyházmegye a nyugdíjazást. Ekkor már némi érdekelttség elvitathatatlan. De még akkor is azt hordja méhében az osztó igazság,

hogy csak azon esetben legyen a költség az egyházmegye terhe, ha a nyugdíjazásra elegendő ok találatanék.

A 135. §. szerinti külön meghatalmazás fölösleges, mert az időszaki tanács éppen olyan bírói hatáskörrel működő bírói hatóság, mint a rendes bírósági ülésen tárgyaló bíróság.

A 143. §. azt mondja, hogy a nyugdíj összegének megállapításánál csak a már betöltött teljes szolgálati évek veendő figyelembe. Tagsági díjak befizetésénél elég gyors, túlon túl kész csonka évre is teljes befizetést követelni az üzrend (l. a 73. §-t); de lám itt meg egyszerűen nullifikálja a csonka évet. Ezt más nyugdíjintézetnél nem így csinálják. Ott minden megkezdett évet egész évnél számitanak. Nagy igazságtalanság volna tehát nekünk is másképpen cselekedni.

A 148. §. szerinti nyugtatók úgy szedendők be, hogy legalább évnegyvedenként fiztessék ki a járandóság.

A 149., 150. §-ok kifizetési naplóról beszélnek. Ilyenre szükség nincs. Nincs különösen két egyező példányban kifizetési naplóval kísértetni a végrehajtó bizottsághoz küldendő nyugtatókat. Annak sincs értelme, hogy a nyugtatók előre beszédessenek s a központhoz küldessenek. A végrehajtó-bizottság a már teljesített kifizetésekről szóló nyugtákat megvizsgálhatja s ha valamelyik fogyatékos volna, felelősségre vonhatja a pénzkezelőt. A fogyatékoságot megelőzheti nyugtálapok kiállításával; de ilyen bürokratikus eljárással nem szabad nehezíteni a várva-várt járandóságok kézhezjuttatását.

A 154. §-ból az „előadó” tör-lendő, s helyette „végrehajtó-bizottság” teendő. Végző pontja ahoz képest módosul.

A 156. §-ban apodictice kijelenti, hogy a „nyugdíjintézet pénztárát semmi körülmények közt nem terhelhetik” költségek. Itt is épp olyan igazsága van, mint a 130. §-nál.

Nagytisztelétű egyházmegyei közgyűlés! Sokat beszélhetünk volna az üzrend-tervezetről: de ennyi is untig elég, hogy annak tömérdek fogyatkozásait belássuk. Azért oda kell hatni, hogy ez a tervezet mostani alakjában semmi szín alatt érvényre ne emelkedjék. Egyházkerületünk útján kérnünk kell, hogy ajánlott módosításaink föltétlen figyelembe részesüljenek.

Kik is egyébaránt tisztelettel vagyunk
Debrecen, 1911 augusztus 31.

Kész szolgái

Dr. Körösi Kálmán, Sinka Sándor, Dávidházy János,
Rózsa Sándor. esperes.

F. Varga Lajos,
egyházmegyei nyugdíjbizottsági tagok.

Egyházmegyei közgyűlésünk az országos református lelkészi nyugdíj- és özvegy-árva gyámintézet végleges üzrendjének tervezetere vonatkozó véleményes javaslatot teljes egészében magáévá teszi, s mint ilyet a főtisztelétű egyházkerületre fölterjeszteni rendeli. (F. V. L.)

IRODALOM.

Könyvismertetés.

Bethlen Gábor első hadjárata a 30 éves háborúban és a nikolsburgi béke. Írta Veress István református lelkész. 71 lap. Ezen füzet bölcsészeti doktori értekezése az ösmert nevű egyházi írónak, Bihar-diószeg jeles lelkészének. Dr. Szádeczky Lajos kolozsvári egyetemi tanár „cum laude” fogadta el.

Az értekezésnek két főrésze van. Az első terjedelmes rész Bethlen Gábor erdélyi fejedelem első hadjárata ösmerteti: a második kisebb rész magával a nikolsburgi békével foglalkozik, mely ezen hadjáratnak végét vetett. Forrásmunkáit értekezése végén nevezi meg, tizenkettőt sorol fel, melyek között két németnyelvű is szerepel: az egyik M. Lebrecht Siebenbürgens Fürsten. Hermannstadt 1791, tehát száz írótól: a másik pedig G. Loesche: Luther, Melancthon und Calvin in Oesterreich Ungarn. Tübingen 1909, tehát a bécsi ev. theol. fakultás nagyírú történetíró tanárától, ki — sajnos — Bethlent a protestantizmusra nézve megbízhatatlannak tartja. Amde szerző mint más írőkkel, úgy az ő elfogult álláspontjával szemben is meg tudja védeni Bethlen kifogástalan, őszinte buzgalmát a protestantizmus iránt. Általában a forrásmunkákat szabadon, függetlenül, tárgyilagos bírálattal használja, tévedéseiket helyre igazítja s Bethlen alakját, szereplését úgy tünteti föl, mint azt tárgyilagos kritika mellett megállapítani lehet és kell.

Külföldi írók e tárgyra vonatkozó munkájából a tárgyilagosság általában hiányzik, aminek oka legfőképpen abban rejlik, hogy a magyar nyelvű források a nyelv különbsége miatt előtök hozzáférhetetlenek. Szükséges volna tehát, ha szerző gondoskodnék e doktori értekezése németnyelvű megjelenéséről, hogy ezáltal is tájékozottabbak legyenek a külföldiek a magyar viszonyok, respective a magyarországi protestantizmus állapotai felől.

Egyébként ez értekezés első főrésze tíz fejezetre oszlik. Az első fejezet Bethlen egyéniségének különböző felfogásáról szól, ezek bírálatát s egyénisége helyes megállapítását foglalja magába.

1913 októberben lesz 300 éve Bethlen Gábor erdélyi fejedelemmé választásának. Ez alkalommal tehát nagy alakja fokozottabb mértékben vonja magára a közfigyelmet. A különböző pártállású írók különbözőképen ítélik meg egyéniségét s működését. Egyik a legvastagabb önérdéket veti szemére, másik a legeszményibb, szinte emberfeletti magaslatra emeli. Vannak, kik a vallási motívumokat teljesen háttérbe akarják szorítani, holott sehol sem fonódik oly szorosán össze vallás és politika, mint a 30 éves háborúban. Szemére vetik, hogy a Habsburg-házzal családi összeköttetésbe óhajtott lépni. E házassági tervet a Bethlen iránt nagyon is elfogult Khevenhüller „Annales” c. műve korpoltálta, melynek teljes hitelességéhez azonban sok szó fér. Felróják a cseh mozgalom iránt tanúsított állítólagos lanyhaságát, törökökkel való szövetkezését: körültekintő, erélyes politikáját pedig „a ravasz ember” politikájának nevezik.

Szerző mindezen kifogásokkal szemben okmá-

nyokra hivatkozva mutatja ki, hogy Bethlen előtt kettős cél lebegett: megvédeni a protestantizmust s kivívni a magyar korona függetlenségét. Azt az egyet — úgymond — el kell ösmerni róla, hogy lángész volt s a maga elé kitűzött célért lelkesedéssel, sőt a fanatizmus bizonyos nemével harcolt. A csehért is minden tőle felhathatót megtett.

Ezekután rátér a 30 éves háború kezdetére. Két kis cseh város templomépítési ügye volt a szikra, mely lánggra lobbantotta egész Európát. S minthogy itthon is hasonló áldatlan állapotok voltak, sőt a magyar nemzetnek nyomorú sorsa szívet facsaró volt, megtaláljuk hazánk ösmert történetében az indokokat B. G. felkeléséhez s a csehekkel való rokonszeny- és közeledéshez.

A negyedik fejezetben a hadjárat keletkezéséről szól. Bethlennek bámulatos szerencséje volt. 1619 augusztus 27-én indul el Gyulafehérvárról, szeptember 20-án Kassára érkezik, hol nagy ünnepélyességgel fogadják, s másnap Bethlen hívei ott országgyűlést tartanak, melyen a nádor, ha kénytelenségből is, megjelen. A felkelés indokait hatalmas szózatban fejli ki az országgyűlés. Jogos a védelem, mert hiába panaszkodnak, a sérelmeket nem orvosolja a király, az ország lelkiösmeretei s politikai szabadságát nem tartja tiszteletben. Bécsben Bethlen sikere nagy megdöbbenést keltett, hiszen a legkellemetlenebb időben jött a támadás.

A hatodik fejezet leírja a fejedelem felsőmagyarországi útját. Bármerre ment, a városok meghódultak. De panaszkodik, hogy még mindig csak az erdélyi hadakkal van, holott most kívántatnék meg, hogy minden magyar megmutatná hazájához való szeretetét.

Október 14-én érkezik Pozsonyba, mely város igen fontos posztó volt Bethlenre nézve. Október 17-én a nádor a várost a koronával s jelvényekkel együtt átadta s a fejedelem nagy pompával bevonult. Bethlen erélyességének, vallási türelmességének számtalan bizonyítékait adta. Az országgyűlés összehívására a nádor útján intézkedik, miközben a szövetségesek egyesült hada a császáriakat a bécsi hidak előtt megverik.

Részletesen ösmerteti most már szerző a nádor által nov. 11-re Pozsonyba (8. fejezet) s majd május 31-re Besztercebányára összehívott országgyűlést. (9. fejezet.) Mindkét országgyűlés a háború s politika változó eseményei között folyt le. Bethlen ott állt már Bécs alatt, mint egykor Mátyás, de az események változása visszavonulásra készítették. Az országgyűléstől Magyarország kormányzója címet elfogadta, de magát megkoronáztatni nem engedte s békealkudozások közt folyt le az országgyűlés, mely nagyobbára vallási sérelmekkel foglalkozott. A vallás-szabadság biztosítása, jezsuiták kiűzetése, s az egyházi javak elvétele képezték főbb határozatait. A csehek ügyével is őszintén, tőle telhetőleg foglalkozott. Valóban bámulatos, hogy oly csekély anyagi erővel, mily fényes eredményeket tudott elérni. Mily óvatosságra, erélyességre volt szüksége, hogy az általa képviselt ügyet megvédhesse.

Hasonló körülmények között folyt le a besztercebányai országgyűlés is, melyen a szövetségesek küldöttei részt vettek. A papi javakat szekularizálták, a vallás szabad gyakorlatát újra kimondották,

Bethlent királlyá választották, ki azonban magát megkoronáztatni most sem engedte, mert ezzel teljesen útját vágta volna a Habsburg-házzal való békés megegyezésnek. Nem bízott a rendek állhatatosságában sem. Óvatossá volt. Eljárását az események igazolták. Jött a fehérhegyi csata (10. fejezet.) A csehek feltétlenül behódoltak a császárnak. Magyarországot nem akarta Csehország sorsára juttatni, a békealkudozások terére lépett.

A második rész aztán kimerítően ösmerteti ezen béketárgyalásokat, melyek a nikolsburgi békekötéssel végződtek. E békében Ferdinánd ígéretet tesz a bécsi békekötésnek, az 1608-iki cikkeknek, saját koronázási feltételeinek megtartására.

Bethlen ezen hadjáratának fontossága ezekből nyilvánvaló. Erdély ellenőrző szerepe a Habsburgok hatalmaskodásával szemben alatta feltétlen kidomborodik. Csekély haderővel, de diplomáciai ügyességével nagy szolgálatot tett hazájának.

Ezekben ösmertetjük Veress István bihardíószegi lelkész bölcsészeti doktori értekezését, amidőn újabb sikeréhez a legőszintebben gratulálunk.

Győrtelek, 1912 január hó.

Juhász László,
ref. lelkész.

A Kolozsvárt *Barabás Samu* református lelkész által alapított és szerkesztett *Egyházi Ujság* harmadik évfolyamának első száma a következő tartalommal jelent meg: *A mi igazi otthonunk* (Dr. Ravasz László teológiai tanár). *Ujévi mérlegelés* (Révész Imre). *Mit köszönhet az emberiség az ó-testamentumi prófétáknak?* (dr. Varga Zsigmond teológiai m. tanár). *Miben keressük Istent?* (Dr. György János). *Az Istennek új-szövege* (Székely János). *Az áldások és csapások löbnyire közösen érik a jókat a rosszakkal* (Szent Ágoston után dr. György János). *Jézus megkeresztelése* (Egy iskolai lecke a bibliai történetekből, írta: J. A. Mese: *Ami a szenes ember látott* (név nélkül). *Vallás és babona* (Göncei Lajos). *Anyák iskolája Kolozsvárt* (Dr. J. K.). *Munkáslakások Kolozsvárt* (Dr. P. T.). *Nőnevelés* (Barabás Samu). *Közgazdaság. Külömfélék. Hirdetések.*

Az *Egyházi Ujság* havonként egyszer jelenik meg 20—24 oldalon. Előfizetési ára egész évre 4 K. Mulatványszámot készséggel küld a szerkesztőség. Az *Egyházi Ujság* országosan nagy elterjedésénél fogva hirdetések leadására is igen alkalmas.

„Bizonyágtétel a Krisztusról”. Irta s az Orle kongresszus belmissiói estélyén elmondotta Nagy István kisújszállási lelkész. Bátor szavú s mély hitű beszéd! Kapható a szerzőnél, ára 10 fillér.

Gyenge János bélzerindi lelkész, az ifjabb generáció legszebb reményekre jogosító tagja, hatalmas kötetten lepett meg bennünket. Megirta az 1905-iki francia szeparáció történetét. A nagy és komoly tanulmányra valló munka megérdemli, hogy reá még visszatérjünk s részletesen ismertessük.

Az élet. Dr. Smiedt Béla ezzel a címmel érdekes filozófiai tanulmányt írt, melynek célja a biológiába való bevezetés. A mű arra törekszik, hogy a biológia egyes kérdéseit népszerűsítse. Ára 2 kor 50 fillér.

Pusztuló világ. Móricz Pál, sok ideig debreceni ujságíró, ezzel a címmel adta ki újabb elbeszélését. Mint maga is jelzi, elbeszélései a hajdúföldön ját-

szódnak. Az ő jóízű, igazán magyar írásait mindenkor szeretettel olvasta a mi közönségünk. A kálvinista ember büszke egyeneslelkűsége ragyog ki Móricz Pálnak ebből az új kötetéből is. — Ára 3 kor. 50 fillér.

A debreceni református egyház kiadta dr. Baltazár Dezső püspöknek, debreceni lelkészi állását elfoglaló beköszöntő beszédét. A esinos kis füzetet emlékül adják a híveknek s érdeklődőknek.

Gineverné Győry Ilona, nagynevű Győri Vilmos evangélikus püspök leánya, érdekes kötetet adott most közre, ezzel a címmel: „A női kézimunka, mint kereseti forrás”. A háziipar egyszerű áldásos munkáiba akarja bevezetni a magyar asszonyokat. A mű értékét bizonyítja, hogy angol nyelven is megjelent és Angliában is élénk érdeklődést keltett. Ajánljuk a kötetet a tiszteletes asszonyok, meg a papleánykák figyelmébe. (A zsoltár és biblia mellé szép nászajándék lenne ez! Farsang van, csak azért említjük.) Ára 4 kor. 50 fillér.

„Ne esüggdj el”. A magyarországi kékkereszt, alkoholellenes református egyesület közlönye a fenti címmel immár IV. évfolyamába lépett. Nagyon fontos missiót teljesít ez a lapocska. Változatos tartalmával kedves olvasmány azok számára is, akik küzdenek az alkoholizmus ellen és azok számára is, akiknek szükségük van a szabadulásra. Ez a szabadulás pedig a Jézus! A lap ára egy évre csekély 70 fillér, de esetleg veszedelemben forgó iszákosok címére ingyen is küldi az egyesület, ha a cím a szerkesztőséggel közöltetik. Ezek az ingyen példányok az önkéntes adományokból kerülnek ki: úgy az előfizetésre, mint az ügy szellemi és anyagi támogatására szeretettel hívjuk fel olvasóink figyelmét. (A lap címe: Budapest, VI. ker. Felsőerdősor-u. 34.)

„Világosság” címen megjelent Vadon Béla debrecsikei lelkész és Vargha Csongor segédlelkész belmissiói lapja. Változatos tartalma, derült evangéliumi levegője biztosítja az új lap fennmaradását.

„Emléklap” Könyves Tóth Kálmán debreceni református lelkész 50 éves írói jubileumára: kiadja Dolinay Gyula. Ez a teljes címe annak a kis füzetnek, mely örökifjú költőpapunk, mindnyájunk szeretett Kálmán bácsijának néhány elbeszélését s versét, meg a kiadónak K. Tóth Kálmánról szóló tudósítását tartalmazza. Úgy látszik, az ötven éves jubileum eszenben folyt le s nekünk csak ez a füzetke jutott belőle.

„Szövétnék” c. lapot szerkeszt a középiskolai ifjúság számára lic. Rác Kálmán pápai vallástanár. A változatos tartalmú s vallásos irányú lapocska melegén ajánljuk. Havonként kétszer jelenik meg: ára 3 korona.

Lapszemle.

A **Téli Ujság** most, hogy előfizetőinek száma meggyarapodott, állandóan 8 oldalon jelenik meg s előfizetési árával valóban távolról sincs arányban az a gazdag tartalom, amivel minden héten vezet. Legutóbbi száma Szaboleska szerkesztő kedves új verseivel kezdődik. Komoly, mélyenjáró elmélkedést ír az újjászületésről. Elbeszéléseken kívül most már állandó rovatja lett a „Bibliából” címmel egy-egy kis bibliamagyarázat. Hírei s egyéb tudósításai is mind változatosak.

A **Lelkészegegyesület** debreceni laptársunk a maga speciális O. R. L. E. vonatkozású közleményein túl is mindig gazdag tartalmat s nemes táplálékot nyújt olvasóinak. A tudományos témák mellett a leggyakorlatibb kérdéseket is hosszasan tárgyalgatja. Mostanában napirenden tartja a vallásstanári vizsga új szabályzatát, ami ellen sok a kifogása és pedig méltán.

A **Debreceni Főiskolai Lapok** néha késni szoktak. Most is, a kollokviumos időben, ami nem esoda. Keletős száma 2 és $\frac{1}{2}$ íven jeleni meg. Kiemeljük belőle dr. Mitrovics Gyula és dr. Ecsedi István tanárok cikkeit. A lap javarésze novella: sok a vers benne, néhány sikerült, néhány „hólnapután” izű.

Az **Ébresztő** ifjúsági lapot Bilkei Pap István budapesti theol. igazgató díszes segítő gárdával írja. A ker. ifjúsági egyesületek és a budapesti református ifj. egyesület ügyeiről tár elénk élénk képet s az ifjak számára közöl evangéliomi erejű, komoly olvasmányokat. Lelkesen buzdít a biblia naponkénti olvasására, ecélből „Bibliaolvasó kalauzt” is közöl, bár magyarázó szavak vagy útbaigazítások nélkül.

Az **amerikai egyházi lapok** természetesen jól megkésve érkeznek hozzánk: nem is az aktualitás, hanem ott működő lelkészeink buzgólkodása érdekel jobban az ő lapjaikból. Erről pedig lapjaikat olvasva, örömmel tehetünk tanúbizonyságot.

A **Keresztény Evangélista** XXI-ik évfolyamát járja. A T. U. után legrégebb néplapunk. Modern belmisszió és evangelizáció szolgálatában áll: minden sor írása a Jézus világosságában ragyog: biblia-magyarázatai úgy magán, mint templomi és vasárnapi iskolai használatra igen alkalmasak. Minden számban egy-egy predikáció is jön Szalay József szerkesztő tollából.

Olajág és Mustármag a budapesti református gyülekezet körében megjelenő, de az egész országra kiterjedő vonatkozású belmissziói lapok legújabb számai most február 1-re jelentek meg. Itt már a napi bibliaolvasás témái mellé magyarázatokat is veszünk. Mindkettő élénk figyelemmel kíséri nemcsak a belmisszió, de a külmisszió eseményeit is és ebben a tekintetben úttörőként szerepelnek egyházi lapjaink sorában. A Mustármagnak gyermeklap melléklete is van „Napsugár” címmel.

Református Szemle az erdélyi kerület hivatalos lapja. Folytatásos cikkei „Jelek és tanulságok” és „A népiskolai ifjúsági könyvtárakról”. A lap többi részét hivatalos közlemények és helyi vonatkozású híradások töltik be.

A **Dunántúli Protestáns Lap** február 4-iki száma kiválóan tanügyi dolgokkal foglalkozik. Beck Irén polg. iskolai tanítónő „Munkánk sikerének titka” c. cikke vezet. Pethes János az ismétlődő iskolákról folytatja cikkét. Külföldi szemle, hírek és hivatalos rész egészítik ki a tartalmát.

A **Sárospataki Református Lapok** szintén előszeretettel foglalkozik most tanügyi dolgokkal. Az egyházlátogatásról írt vezetőcikke sok praktikus eszmét nyújt, amit mi is applikálhatnánk!

A budapesti **Protestáns Egyházi és Iskolai Lap** vezetőhelyét ünnepélyes bibliai téma szokta elfoglalni. Megénekli Barkóczy bukását: az iskolák dolgait ez a lap is felszínen tartja (az idők jele ez!). Irodalmi, egyházi s vegyes rovata bőséges.

A tiszántúli ref. egyházkerület püspökétől.

462—912. szám.

A nagytiszteletű esperesi hivataloknak.

Nagytiszteletű Esperes úr!

A báró Sina Simon-féle, volt népiskolai tanítók segélyezésére rendelt alapítványnál két, egyenként 200 koronás hely üresedésben van. Ez alapítvány elnyerhetése céljából, az alapító-levél értelmében, hármas jelölését a püspöknek van joga megtenni.

Felkérem Nagytiszteletű urat, hogy ha egyházmegyéje területén ez alapítványi segélyre rászorult volt tanító vagy tanító-árva volna, hozzám a következő pontokra figyelemmel, előterjesztést tenni méltóztassék:

1. A tanítónak vagy az árvának és az árva atyjának vezeték- és keresztnéve és lakhelye.
2. A tanító életkora.
3. Az árvának születési éve és napja.
4. A tanító húz-e segélydíjat vagy más segélyt, honnan és mily összegben?
5. Egészségi állapota? Képes-e még folytatni hivatalát?
6. Az árva vagyoni állapota. A tanító illetménye.
7. Az árva vagyoni körülményei.
8. Magaviselete a múltban és a jelenben. Előterjesztését folyó évi május 1-ig kérve, atyafiságos szeretettel vagyok

Debrecen, 1912 február hó 5.

Dr. Ballazár Dezső,
püspök.

668—1912. szám.

A nagytiszteletű esperesi hivataloknak.

Nagytiszteletű Esperes úr!

A vallás- és közoktatásügyi miniszter úr folyó évi január 24-ről 122. sz. a. körlevelet intézett a József kir. herceg szanatórium-egyesületnek a szegénysorsú tudósbetegek javára engedélyezett folyó iskolahöz és tankerületi főigazgatóhoz, az állami felsőbb leányiskolák miniszteri biztosaihoz stb. és az egyházi főhatóságokhoz.

Nevezetesen az egyesület kérelmére az irgalomfillérek gyűjtését az iskolákban egyszeri esetre e folyó iskolai évre is megengedte. Az ideai iskolai gyűjtést az egyesület, a múlt évtől eltérőleg, gyűjtő-ív útján szándékozik megejteni.

Az egyesület ez alkalommal fokozottabb mértékben szorúl a társadalom támogatására: ugyanis ez év tavaszán kezdi építeni a debreceni nagyerdőben második szanatóriumát, mely az egyesület fenséges védnöknője, Augusztia főhercegnő ö. cs. és kir. fensége nevével az Augusztia-szanatórium nevet fogja viselni.

Az egyesület számos tanárt, tanítót, tanítónőt, óvónőt és ezek családtagjait gyógyíttatta és gyógyíttatja szanatóriumában s ha az ifjúság nevelői jó szívet támogatják az egyesületet, annál több, a tanügy szolgálatában álló beteg embertársunknak adhat helyet gyógyító házában.

E magasztos célnak tudatában tehát, melynek elérését szolgálja a gyűjtés, azt a nagytiszteletű úrnak nagybecsű figyelmébe melegen ajánlom. De a miniszter úr óhajához képest kifejezést adok annak, hogy a tanuló ifjúság csupán csak önkéntes adományokra s csupán 1—2 fillér felajánlására hívható fel; kijelentendő tehát, hogy az adomány önkéntes és arra senki kényszerítve nincs.

Atyafiságos szeretettel
Debrecen, 1912 február 6.

Dr. Ballazár Dezső,
püspök.

Tanügy.

Okleveles tanító-lelkészek. Molnár Ferenc és Tóth Lajos derék ifjú segédlelkészeink a debreceni református tanítóképezdén tanítói oklevelet szereztek.

Eszperanto-tanfolyam. Múltkori számunkban megemlékeztünk már a debreceni Szabad-iskoláról. Most e szabad-iskola egyik érdekes tanfolyamáról adhatunk hírt, melynek az a célja, hogy a mindjobban elterjedő világnyelvet, az eszperantót a nagy közönséggel s különösen az ifjúsággal megkedveltesse. A tanfolyam élén dr. Török Péter főiskolai tanár áll, kinek most az akadémiai igazgatóság egy tágas nagy tantermet bocsátott rendelkezésére. Úgy látszik, az eszperantó Debreczenben is sok hívére talál.

Szabadságolás. A debreceni református leánynevelő intézet kiváló kézimunkatanítónője, Kovács Ludovika ebben a tanévben szabadságoltatta magát, hogy szembaját orvosoltassa s kipihenje. Helyettese Siegmund Etelka ág. ev. vallású okleveles kézimunkatanítónő.

KÜLÖNFÉLÉK.

Debrecen—Patak. A Sárospataki Lapok valami glosszát tesz a Rhédey örökségre nézve, aminthogy újabban állandóan táplálja a kettő közötti rivalitást. Ez a riválitás Sárospatak és Debrecen között jóformán csak a múlt században kezdődött. Míg a sárospataki iskola számkivetésbe nem kényszerült, ő volt az első református iskola. Ezidőtől és a váradi iskola beolvadásától kezdve meg Debrecen lépett inkább előtérbe. De akár időnként bírták az elsőséget, akár egyformán erősek voltak, mindig meg volt a maguk külön iránya és eltérő jelleme. Sárospatak a fejedelmek pátrónussága alatt állott és későbbben is inkább a nemesi osztály kedves iskolája volt. A debreceni kollégiumot pedig a munkás polgárság alapította és főleg a testületileg nemes, félig polgár alföldi magyarság fiai látogatták s velők és mellettök a nagy egyházkerület területén fekvő egyházak iskoláiban feltűnt tehetséges jobbágyok fiai. Ezért volt Debrecen orthodoxabb a hitvallás tekintetében, míg Patak

liberalismusával és rationalismusával tünt ki és ezért volt Patak orthodoxabb a politikában, míg a debreceni kollégium tanulói általában a radikálisabb irány felé hajlottak. Debrecen Sinayval a nemesek ellen foglalt állást s ha ez az irány a kerületben elbukott is, a kollégium többé-kevésbé megtartotta régi szellemét. Így van ez leszámítva a leszámítandókat ma is. Így lehet és így kell Patakot is, Debrecenét is megérteni és méltányolni. Patakot, mely ma is olyan képet nyújt, mintha valami uradalmi város volna. A kollégium az előtte elterülő parkkal, a bárói kastély s körülte a házak, az uradalmi tisztviselők lakásai s aztán a konvencionális mezőváros. Ez az iskola, ez a környezet teljesen megfelelt a 67 előtti magyarság igényeinek s annak a világnak, melyben minden falu végén volt efféle kastély vagy kuria s minden faluban jámbor lelkész, aki az uraság iránti tiszteletben nőtt fel s akit erre a tiszteletre a kollégium is kinevelt. Debrecen pedig kereskedő város volt, a nemeseket nem szerette, s az iskolájából kikerült tanulók se nőttek s neveltettek bele a kuriák és kastélyok iránti tiszteletbe. Bele nevelte őket is később az élet. Ez volt a múlt, amely mind a két iskolára nézve dicsőséges, mert megfelelték a 48 előtti Magyarország összetételének s ketten az egész osztatlan magyar népet képviselték. 48, még inkább 67 után azonban nem képviselhet egyik iskola sem többé osztályokat, rendi érdekeket és elsősege a benne képviselt anyagi és szellemi erőktől, a tett szolgálatok értékétől függ. Nincs is ma már tulajdonképpen sem Patak, sem Debrecen, hanem igenis vannak az egyetemes református egyháznak több nagy iskolái s azok között a legelsőek: Debrecen és Patak. Akár egyik, akár másik bukik és hanyatlik, mi mindnyájan veszünk és akár egyik akár másik nyer valamit vagy emelkedik, az mindnyájunk nyeresége. Mindakettő egyformán feltett kincsünk és erősségünk. Azért teljesen közömbös az is, hogy melyiknek mennek a nagy alapítók a segítségére. Az a fő, hogy menjenek s hogy ezeket a kegyes alapítványokat mind-egyik iskola megbecsülje és el ne költse.

A nagybányai főjegyző. A Magoss Ferenc mikolai lelkész, nagybányai egyházmegyei egyházi főjegyző lemondása folytán elrendelt választásból Soltész Elemér nagybányai lelkész neve került ki győztesen. Csaknem egyhangúlag ő reá adták a nagybányai egyházmegye egyházi szavazataikat. Ezt a választást a magunk részéről is csak a legnagyobb örömmel üdvözljük. Magáért a megválasztott főjegyzőért is, kit jeles készültségéért és arravalóságáért theologiai tanárnak szántak és hívtak annak idején az illetékes tényezők, de aki az egyszerű lelkipásztori állást elébe tette a tanári katedrának és megmaradt őrhelyén, Nagybányán, hol állandóan hű és nagy szolgálatot végez szent egyházunk érdekében. De látunk mi ebben a választásban valami magasabb

elégítelt és útmutatást is. Soltész Elemér néhai b. e. Soltész János fia, aki ha nem lett is esperes, kétség-telenül első embere és papja volt a nagybányai egyházmegyének. Az uralkodó párt ellenében azonban nem tudott érvényesülni és elkedvetlenedve félrevonult. Szívvel óhajtuk, legyen szerencsésebb a fia, a jeles apának jeles gyermeke, a nagybányai egyházmegye újonnan megválasztott főjegyzője.

Közgazdasági fakultás a debreceni egyetemen. A „Polgári Iskolai Közlöny” Tas Ferenc szerkesztő tollából igen érdekes cikket közöl arról, hogy az újonnan felállítandó két egyetem közül az egyiket közgazdasági fakultást állítson fel az állam. Mint ahogyan az Angliában is van, hogy a gazdasági akadémia egy fakultást képez. Pedig Angliában távolról sincs oly szükség a közgazdasági fakultásra, mint Magyarországnak, e speciál földművelő államnak. Hogyha pedig a jelzett felszólalásnak valamelyes eredménye lesz, úgy a közgazdasági fakultás csakis a magyar Alföld szívébe, Debrecenbe helyezhető el, ahol tulajdonképpen már meg is van az állam gazdasági akadémiaja, csak be kell esatolni az új egyetem kebelébe. Ez az eszme egyébiránt nem új, egy évvel ezelőtt a debreceni helyi lapokban egyik derék tanárunk, dr. Matócsy László felsőleányiskolai tanár cikkezett e kérdéstről s mendhatjuk, hogy az eszme tulajdonképpen az övé. Milyen szép volna, ha ezt az eszmét kollégiumunk vezetésére s különösen a város vezetősége a magáévé tenné. A debreceni orsz. képviselők is lehetnének ez ügyben valamit. Nem valamit, de sokat!

Énekeskönyvünk. Tudvalevő, hogy már az 1881-iki debreceni zsinat elhatározta az énekeskönyv megújítását. Húsz évig készülődtek vele legjobbaink, de az elért eredmény nem volt megnyugtató. A kibocsátott próba-énekeskönyvnek talán minden lapját szétszedte a kritika. Úgy hogy az 1904-iki zsinat új munkálatok megkezdését határozta el. Most tehát dr. Baltazár Dezső ifjú agilis püspökünk, ki az énekesügyi bizottság előadójává lett, újra felvette az eléjtett fonalat s bátor buzgósággal látott munkához, hogy a szétszort eszontokat egybegyűjtse, a poétákat s hegedősöket munkára lelkesítse. Körleveleket bocsátott szét, melyeknek hisszük, hogy meg lesz az a jó hatása, hogy ez az alvó ügy felébred s az égetően sürgős revízió által végre új énekes könyvhöz jutunk. Agilis püspökünk maga is poéta s muzsikális ember. Meg van benne az ügyszeretet s szervezőképesség. Hisszük, hogy buzgó fáradozását siker fogja koronázni s csakhamar betelik tajtunk a XCVIII. zsoltár szava.

A nagy statisztika. A püspöki hivatal az egyes egyházmegyékből beérkezett adatok alapján most készítette el egyházkerületünk nagy statisztikáját, melyből közöljük im e fontosabb lételeket: 1912 jan. 1-én kerületünkben van 579 anyaegyház, 7 társegyház, 34 leányegyház, 11 fiókegyház, 204 szórvány (50 lelken felül). Rendes lelkész van 591, segéd- és helyettes lelkész 144, nyugdíjas lelkész 7. A hittan-hallgatók létszáma a debreceni theológián 142.

Az alkoholról. A kultuszminiszter egy kis füzetkét bocsátott ki, amelynek tartalma egy népiskolai előadás, a kötelezőleg elrendelt alkoholelles-napon leendő használatra. Úgyes kis füzet, derék dolog,

hogy ilyenekben fáradozik a kultuszminiszter: méltó is minden jóérezésű ember támogatására... csak azt nem értjük, hogy a belügyminiszter meg a pénzügyminiszter öccellenciája miért nem fog kezét a kultuszminiszterrel — az alkoholelles küzdelemben?!

Új református templom. A békéscsabai református egyház elhatározta, hogy egyre gyarapodó számú hívei lelki szükségeinek kielégítésére új díszes templomot építtet. A tervek már kész vannak s tavasszal kezdik a munkát. Egyidejűleg lelkészlakás is készül. Az építkezési ügyeket az egyház derék ifjú lelkésze, Koppányi Gyula vezeti nagy buzgósággal s szeretettel. Békéscsabán a hívek száma 1500. A mi egyházunk itt magyar missiót is teljesít s így a békéscsabai kis egyház méltán megérdemli kerületünk, egyetemes egyházunk, sőt minden magyar ember buzgó támogatását.

„Kultura- és törvényellenes.” Ezeket a kemény igazságokat mondotta Fáber Oszkár egy előadásában a szerzetesrendek működéséről. Fáber alaposan ismeri a szerzetesrendek benső életét, fogadalmait s széleskörű részletességgel tárta fel az ő ügyeiket, a régi országházban tartott beszédében. Végre laikusok részéről is hallunk egy-egy őszinte szót a szerzetesrendek ellen: csak az a baj, hogy kissé későn foglalkoznak már az ügyvel. Akkor kellett volna az ország közvéleményét felrázni, mikor Apponyi falkástul hozta, csempészte őket ide idegen államokból.

A debreceni egyház részére a kultuszminiszter elemi iskolai felvételi díj pótlása címén, 1910 szept. 1-től visszamenőleg 3883 korona évi államségélyt engedélyezett.

Új segédlelkészek. A róm. kath. egyházból hozánk átlépett két ifjú Timotheus, miután jeles eredménnyel letették a debreceni theológián különbözeti vizsgájukat, immár alkalmazást is talált. Dérczy Imre Makóra, Tomanóczy János pedig Füzesgyarmatra ment segédlelkésznek. Molnár Zoltán esküdt-felügyelő pedig Püspökladányban nyert alkalmazást, miát Kiss Ferenc főjegyző segédlelkésze. Áldás kísérje munkájukat!

Érkörtvélyesen a zsidók a református temetőből kértek maguknak egy kis darabocskát. Ezzel a kéréssel sehogyan sem tudjuk összeegyeztetni a debreceni főrabbi következő eljárását: A debreceni nagykórházban valami koraszülött zsidó csecsemőt egy elhagyott református elhunyt ember koporsójában temettek el, mint az szegény halottaknál máskor is megessik. Mikor ezt dr. Krausz főrabbi meglátta, a rendőrség allarmirozásával exhumáltatta a koporsót, a kis zsidó gyerek hulláját kivételte s újra eltemettette a magok temetőjében. Különös eset. Mi mindig ultra-liberálisok voltunk a zsidósággal szemben s most éppen itt Debrecenben, ők akarják megbontani azt a jó viszonyt, amit ők a mi jóvóltunkból élveznek. Mi ez? Zsidó-klerikalizmus, vagy ultra-montanizmus?!

Debreceni népiroda. Kollégiumunk két kiváló jogtanárának dr. Jászi Viktorának és dr. Kovács Gábornak a kezdeményezésére, megnyitott Debrecen-

ben, a városháza egyik kapualatti szobácskájában a *Népiroda*. Neve mutatja, hogy mi a célja? A szegénysorsú népek jogi természetű dolgaiban ingyen felvilágosítással s túlbaigazítással lenni. Amit csak lehet, a népiroda vezetői maguk és azonnal elintéznék. Felesleges volna hosszasan méltatni ez új intézmény nagy fontosságát. A kezdeményezők legszebb jutalma az, hogy máris nagyszámmal keresik fel a népirodát helybeliek s vidékiek egyaránt.

Új református egyház. A múlt hét folyamán Madarász Imre karcagi lelkész vezetése alatt küldöttség kereste fel főtiszteletű püspök urat, a Karcag határához tartozó Bucsatelepről. Ezen a virágzó s egyre fejlődő telepen több mint 1500 jó református hívó él; van már iskolájuk is, de egyházilag még mindig Karcag fennhatósága alatt állanak. Madarász lelkész hívei iránti szeretetből saját segédlelkészét minden második vasárnap kiküldi a telepre. Most a bucsatelepiek önálló anyaegyházzá óhajtanak szervezkedni s azért keresték meg küldöttséggel a püspököt, vigye előbbre ügyüket, amely bizony évek óta stagnál. A miniszter ugyanis azt kívánja, hogy építsenek előbb a bucsatelepiek templomot, paplakot, válasszanak lelkészt s ő csak azután ad kongruát. De hát hogy válasszanak papot fizetés nélkül s viszont ki vezesse az akciót, ha nem az új lelkész? Most ebből a gonosz dilemmából akarnak szabadulni a bucsatelepiek, ezért jöttek a püspökhöz. Jó reménnyel lehetünk, hogy ügyök hamarosan dülőre jut s egy őrtoronnyal ismét több helyről fog fényleni az evangéliom világa. Koronázza áldás a lelkes atyafiak buzgóságát!

Kimutatás. A perthamboyi (New-Yersey) református egyházban az 1911. évben kereszteltetett 118 gyermek, házasságra lépett 58 pár (22 vegyes), temetett 28 egyen, konfirmáltatott 16, állért a római egyházból 6. Bevétel volt 4659 dollár 25 cent, kiadás 4422 dollár 12 cent. Az 1911. évi tiszta bevétel az 1910. évit 700 dollárral haladja meg. A múlt évben temetővásárlás és újabb harangbeszerzés által az egyház vagyonának értéke 2000 dollárral emelkedett.

Az **„Erendrédi Vallásegyleti Szövetség”** február 4-én tartotta XIV-ik felolvasó estélyét. A „Hymnus”, elénekzése után *Veres Lajos* elnök nyitotta meg rövid lelkesítő beszédével a gyűlést. A megnyitó beszéd után *Csutoros Albert* lelkész tartott előadást „Szegénység és drágaság ellen való védekezésről”. Majd *Szaleczki Miklós* állami iskolai igazgató-tanító tartott szabad előadást a „*Konyhakert*”,-ről. Remekül adták elő a valláserkölesi tanulással teljes „*Romlásfalva*”, című verset: Hajnal Jenő, Porzsolt Ilona, Szücs Lajos, Fejes Ferenc tanulók és ifjusági egyesületi tagok. Végre a „*Téli foglalkozásról*”, és „*Temelkezési egyletről*”, *Csutoros Albert* lelkész tartott előadást, mely előadás után a gyűlés egyhangúlag elhatározta a temelkezési-egylet megalakítását. A „*Szózat*”, elénekzése után az estély véget ért. Legközelebb február 25-én tart estélyt, farsangi estély címen. — A nagyszalontai Vallásegyleti szövetségi körén kívül mi is élünk, sőt virágzunk is, mit igazol az, hogy a szö-

vetség alaptökeje 200 koronán felül áll, már 14 estélyt tartott, most meg 3 egyesületet alakít: *Temelkezési egylet*, *Munkás segélyező egylet* és *Állatbiztosítási szövetkezet* s küszöbön áll a „*Hangya*”, szövetkezet fiókja. *Csutoros*. Derék dolog, gratulálunk. (Szerk.)

Miért is kell az a szekularizáció? Apsai Mihályi Viktor a híres Mihályi család sarja tudvalevőleg a vallás- és közoktatásügyi miniszter ajánlatára, a magyar kath. főpapok támogatásával elérte a legmagasabb állást, melyre magyar görög kath. pap eljuthat és elnyerte a balázsfalvi érsek metropolitai méltóságát. A balázsfalvi érsek uradalmi a tizen-nyolcadik században részint egész állami javakból, részint a magyar róm. kath. egyházi javakból hasítottak ki. Épen úgy, mint a szamosújvári püspökség is, melynek meg egyenesen az államkincstár adja fizetését és még az ottani papnevelde fentartására szükséges költségeket is. Az idei költségvetésben is jelentékeny összeg szerepel ezen a címen. A tény tehát az, hogy a nemzetiségi püspökök és érsek-metropolita javadalmát a magyar állam adja és papjaikat a magyar állam nevelteteti. Még csak a reverendájokat is mi vesszük. És az eredmény? És az eredmény az, hogy Szamosújvárról kerülnek ki a dákó román papok és Balázsfalván az államnak és a magyarságnak ellensége trónol, aki, mikor a kath. egyházmegyéék az egész világon latin nyelven vagy az illető nemzet nyelvén adják ki az egyházi névtárakat — ő apsai Mihályi Viktor tüntet oláhságával, oláh nyelven szerkeszti a Névtárt és semmibe sem veszi a helynevekről alkotott törvényt és oláhul adja a 704 egyház nevét. Ezek a nevek a külföld előtt úgy tüntetik föl a dolgot, mintha itt valami kompakt oláh provincia lenne. Ez a sematizmus a dákóromanizmus mellett nyílt színvallás és határozott hazarülés. Lám ezért is el kell venni a magyar véren szerzett s magyar törvényekkel feltartott állami eredetű papi javakat, hogy azok segélyével ezek a hazafiatlan oláh papi fejedelmek államellenes politikát ne űzhessenek. De mit mondjunk akkor Fischer Colbrie Ágoston kassai püspökre, aki a kath. egyháziak törvénybe vonását eltöltő motu proprio kihirdette s ezáltal a törvényelötti egyenlőség nagy elvét megtörte? 48 eltörölte a kiváltságokat, alkotmányos életünknek, törvényeinknek azóta ez lett a fundamentoma. A kassai róm. kath. püspök azonban visszaállítja a régi 48 előtti rendet, talán a jobbagyságot és a derest is. Példát mutat a törvény megtörésére és a nyílt ellenszegülésre. Mennyivel jobb ez a főpap, aki születésére nézve nem magyar, a magyar születésű és nemes apsai Mihályinál? Mind a ketten magyar főpapok és a magyar állam ellenségei. El kell hát tőlük venni az állami eredetű nagy vagyont. Fischer püspök ezenkívül még a kassai jogakadémia szállitójának is felcsapott, beprotezsálván oda dr. Ferdinándy Gyulát a tehetségtelen klérikális gyászmagyart.

Szabadka példaadása. Szabadkán a tanítók fizetését úgy rendezték, hogy a korpótléket családi pótlék jelleggel oldották meg. Eszerint ez év január 1-től kezdve a községi iskolák családtagjai minden gyermekük után 120 korona fizetéspótlékban részesülnek s ez az összeg a nyugdíjba is beleszámít.

Személyi változások. Igyártó Sándor segédlelkész Debrecenbe, Szabó Pál segédlelkész Csenger-újfaluba helyezte el főtiszteletű püspök úr. — Kalas Ferenc gyulai segédlelkész belényessonkolyosi lelkésszé választott s ez állását március hó 1-én foglalja el. — Kocsis Jenő makói segédlelkész a gyula-vári egyház választotta meg rendes lelkészévé. — Dr. Szakács Albert volt sövényfalvai lelkész mezőtúri vallásnári állását elfoglalta. — A nagyvárad református tanítónőképző-intézet új igazgatója dr. Böszörményi Géza tanár.

Kitüntetés. A kultuszminiszter Tóth Imre mátészalkai református tanítónak 200 kor. személyi pótlékot utalt.

Herpay Gábor főiskolánk kitűnő diákja, ki már tavaly is mint gimnáziumi segédtanár volt alkalmazva s ezt a tisztét ebben az iskolai évben is megtartotta, mint értesülünk, kitűnő sikerrel letette a levéltárosi vizsgát s ez alapon a főispán debreceni városi segédlevéltárossá nevezte ki. Örömmel közöljük ezt a hírt, mert Herpay lelkészi jellegét tovább is megtartja s egyházunkra nézve csak nyereség az, ha Debrecen városánál ilyen fontos állást lelkészi képesítésű ember tölt be.

Államsegély. A kultuszminiszter a tiszántúli egyházkerület részére a szokásos évi államsegély I. részét, 85.274 koronát most küldötte el, illetve folyósította. — A máramarosszigeti református főgimnázium 100 ezer korona építkezési és 140 ezer korona internátusépítési államsegélyt nyert. — A békési református főgimnázium 40 ezer korona építkezési államsegélyt nyert.

Hajdúbagoson az újra épített templomot február 18-án szentelik fel. Az ünnepségen főtiszteletű püspök úr és a főgondnok úr is részt vesznek.

Rövid hírek. A király Dóczy József váraljai lelkész a Ferenc-József rend lovagkeresztjével tüntette ki. — Bánffy Dezsőnek egykori vármegyéjében, Deésen szobrot óhajtanak állítani. — A trienti érsek nemcsak az apró-cseprő szent- és Mária-ünnepeket, de a sátoros ünnepek másodnapját is eltörölte. — A pápa átkot mond azokra is, akik kath. lelkész világi törvényszék elé mernek állítani. — Most újra felvetették (ezúttal a budapesti tanítók) a VIII. osztályos elemi iskola eszméjét. — A kultuszminiszter ezután az iskolai szemvizsgálatokra nagyobb súlyt óhajtott helyezni. — Az unitárius atyafiak Kriza János költő-püspöküknek Kolozsvárt szobrot emelnek. — Nagy Mihály zilahi református kántor koronás ezüst érdemkeresztet kapott. — A skót nemzeti bibliatársaság tavaly 66, 237 bibliát terjesztett el hazánkban. — A budapesti Lorántffy-egylet folyó hó 4-én tartotta évi közgyűlését. — Hollandiában, mint hírlik, katolikus jellegű egyetemet akarnak felállítani. — Ausztriában a törvényhozás most rendezi a r. kath. papság fizetését. (Persze javítják.) — A német trónörökös újszülött fiának 15 keresztapja van.

Pályázat.

Pályázat a nagydobosi (Szatmár m., vasuti állomás) II-ik fitanítői állásra. Javadalom: két szobás lakás mellékhelyiségekkel, 600 □ öl kerttel, 100 korona az egyházi pénztárból, 300 korona államsegély czímen. Kötelesség: I- II. vegyes elemi osztály vezetése, énekkar tanítása, akadályozás esetén az ének-vezér orgonista helyettesítése. — A kellően felszerelt kérvények 1912 február hó 27-ig a nagydobosi ref. lelkészi Hivatalhoz küldendők. Megválasztás esetén az állás azonnal elfoglalandó.

Az iskolaszék.

Pályázat.

A debreceni református főgimnáziumban két rendes tanári állásra pályázat hirdettetik. Az egyik állás latin és görög nyelvre, a másik történelemre és földrajzra képesített református vallású tanárral töltenek be. Évi javadalmazás 2400 korona alapfizetés, 800 korona lakáspénz és öt 200 koronás ötödéves korpótlék. A korpótlék alapjául szolgáló időbe a másutt töltött rendes tanári évek beszámítatnak. Az alapfizetés később 2800, 3200 és 3600 koronára emelkedhetik. A megválasztott tanárnak emellett igénye van az idevonatkozó feltételek szerint az állami fizetésekiegészítésre és az országos tanári nyugdíjintézetbe való felvételre. Ha az alapfizetés és a fizetésekiegészítés összege a 3200 koronát meghaladja, a lakáspénz ezen összegnek negyed részében fog folyóvá tétetni. A pályázati kérvényt a tiszántúli református egyházkerület közgyűléséhez kell címezni s fel kell szerelni a következő okmányokkal: keresztlevél, érettségi bizonyítvány, tanári oklevél, az előbbi alkalmazásról szóló bizonyítványok s az esetleges irodalmi működés igazolása, a katonai kötelezettség irányában fennálló viszony igazolása, közhatósági orvosi bizonyítvány a pályázónak a tanári pályára alkalmas voltáról és az Egyházi VI. t.-c. 75. §-ára tekintettel a pályázó feleségének vallását igazoló okmány. A kérvényt folyó évi március hó 15-ig a tiszántúli református egyházkerület püspöki hivatalához Debrecenbe kell beküldeni. A megválasztott tanár köteles tanszékét folyó évi szeptember hó 1-én székfoglaló értekezés tartásával elfoglalni.

Debrecen, 1912 február hó 1-én.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Pályázat.

792—1912. sz.

Az érmelléki egyházmegyébe kebelezett ujléti református lelkészi állásra.

Javadalom: készpénz, föld, szőlőföld, termény és fa járandóságok és 701 K 20 fillér, kongruával együtt 1600 K, szóval egyezerhat-száz korona.

Megválasztandó, elődjének 59 K 36 fillér szóló beruházási költséget megtéríteni köteles.

Állás 7912 április 24-én elfoglalandó.

Pályázati kérvények az érmelléki református esperesi hivatalhoz (Nagylétára) küldendők f. évi február hó 20-ig.

Debrecen, 1912 január 18.

3—3

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Pályázat.

A debreceni református tanítóképző intézetben megüresedett rendes tanári állásra pályázat hirdettetik olyan református vallású tanárok, vagy tanárjelöltek részére, akiknek a történelem, földrajz, esetleg természetrajzból középiskolai tanári oklevelük van, azzal a megjegyzéssel, hogy a megválasztott tanár heti 20 óráig szaktárgyain kívül esetleg más tárgyak tanítását is köteles teljesíteni.

A tanszék évi javadalmazása 2400 korona törzsfizetés, 800 korona lakáspénz és öt ízben kétszáz-kétszáz koronás korpótlék. A korpótlék alapjául szolgáló időbe a másutt közvetlenül megelőzőleg töltött rendes tanári évek beszámítatnak. A törzsfizetés később 2800, 3200 és 3600 koronára emelkedhetik. A megválasztott tanárnak emellett az idevonatkozó feltételek szerint igénye van az állami fizetésekiegészítésnek megfelelő fizetésekiegészítésre s az országos tanári nyugdíjintézet jogosított és kötelezett tagja.

A pályázni kívánók vallásukra, végzett tanulmányaikra, tanári képesítésükre, eddigi szolgálatukra, egészségi, családi állapotukra és hadkötelezettségi viszonyokra vonatkozó okmányokkal felszerelt és a tiszántúli református egyházkerület közgyűléséhez címzett kérvényüket 1912 március hó 15-ig a püspöki hivatalhoz adják be.

A megválasztott tanár tanszékét, székfoglaló értekezés tartásával 1912. évi szeptember hó 1. napján foglalja el.

Debrecen, 1912 február 2.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Pályázat

a new-yorki káplántanítói állásra.

A református egyetemes konvent elnöksége pályázatot hirdet a neÁ-yorki egyházközségben újonnan szervezett káplán-tanítói állásra, melyet a konvent elnöksége kinevezés útján tölt be.

A neÁ-yorki káplán-tanító kötelességei: a) minden lelkészi teendő végzése a lelkész akadályoztatása esetén annak útásításai szerint; b) segédkezés az esperesi hivatal irodai teendőiben; c) segédkezés a kikötői lelkészi teendőkben; d) a szombat-vasárnapi és nyári szünidei iskola szervezése és ebben a tanítás a lelkész rendelkezései szerint.

Javadalom: a) a neÁ-yorki egyházközségtől havi előleges részletekben esedékes évi 130 (százharminc) dollár lakáspénz vagy ennek fejében az egyházközség épületében egy szobából álló behútorozott lakás; b) az egyetemes konvent elnökségétől negyedévi előleges részletekben esedékes évi 600 (hatszáz) dollár fizetés.

A kinevezendő káplán-tanító a kinevezés elfogadása által két évi megszakítás nélküli szolgálatra kötelezi magát, de a konventi elnökségnek jogában áll őt előbb is bármikor hazarendelni.

A ki- és hazaútazásra a konventi elnökség 600—600 korona útisegélyt ad.

Pályázhatnak legalább első lelkészképesítő vizsgát tett nőtlen segédlelkészek. A sajátkezűleg írt, bélyegtelen pályázati kérvényeket melyekhez keresztlevél, érettségi bizonyítvány, leczkekönyv, az első, esetleg második lelkészképesítő vizsgáról szóló bizonyítvány és szolgálati bizonyítvány csatolandó, folyó évi február hó 15-ig a konventi elnökségnél (Budapest, VII., Abonyi-u. 31. sz.) kell beadni. Családi állapot és nyelvismeret a kérvényben felemlítendő.

A kinevezés március elején fog megtörténni, az állás április 1-én elfoglalandó.

Budapest, 1912. január 30.

A református egyetemes konvent elnöksége:

Gróf Degenfeld József,
fő ondnk, világi elnök.

Dr. Antal Gábor,
püspök, lelkészi elnök.

Pályázat.

Az alsó-józsai református presbyterium pályázatot hirdet az eltávozás miatt megüresedett tanítónői állomására.

Javadalom: 100 korona az egyház pénztárából, 900 korona fizetékiesztítő állami segély. Természetbeni lakás s 20 korona kertváltás. — Kötelessége: I—VI. leány-osztálynak a tiszántúli református egyházkerületi tanterv szerinti tanítása.

Pályázati határidő 1912. évi február 22. Pályázati kérvények a református lelkészi hivatalhoz küldendők.

Felsőjózsa, 1912. évi február hó.

Karla Ödön,
ref. lelkész.

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA.

Szerkesztő helyettes: URAY SÁNDOR.

Világi ú „BORSALINO” és hazai gyártmányu kalapok, házilag készült férfi ingek, férfi divatárúk rendkívüli olcsó áron kaphatók:

Lengyel Samunál : : Debreczen : :
Piacz-utca 43. sz.

Megyei telefon 855. sz. Dréher söresarnok mellett.

Sesztina Lajos

vaskereskedése

DEBRECZEN, Piacz-utca 23. sz.

Ajánl:

kályhák

templom és iskolafűtésre

••• Premiere folytonégők, •••

Takaréktűzhelyek, porszívók

Nagyraktár minden nagyságu

••• főző konyhákban. •••

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkötészete és díszműves üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható, kifogástalan munkát készít mindennemű könyvkötészetű, díszműcikkben és bőrmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* tömeges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

Anyakönyveket, tartós jó kötésben. Szent Bibliát és emléklapokat különleges díszkötésben jubileumokra.

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony adományok nyilvántartására is alkalmas.

Kéziratok befoglalására táblákat, melyek a szöszéken vagy temetéseknél előnyösen használhatók.

iskolák számára térképek és táblázatok felhuzása vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számos e szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikkre nézve azonnal szolgálók, — ajánlatok különleges munkákhoz, — mint *Diszablak, Emléklapok aranykönyveken, rajzokkal, kívánatra ízletes stílusban, levéltári okmány-ártók.*

Novotny Antal

harangöntőde és
vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárvaros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoporthoz elhatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern atlyukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hege-düéhez hasonló alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hang-

gak, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgros harang hangban egyenlő 461 kgros régi modoru haranggal. Ajánlja továbbá fogatható vertvas-koronákkal, régi harangok lyukakkal való újra szerelését és vertvas-harang állványoka. Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. — Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy-éremmel kitüntetve.

Debreczen sz. kir. város könyvnyomda-vállalata.